DOMSTOLENS DOM
av den 2 augusti 1993*

I förenade målen C-259/91, C-331/91 och C-332/91

har Pretore di Venezia, i mål C-259/91, och Pretore di Parma, i målen C-331/91 och C-332/91, till domstolen gett in begäran om förhandsavgöranden enligt artikel 177 i EEG-fördraget i de mål som pågår vid de nationella domstolarna mellan

Pilar Allué och Carmel Mary Coonan

och

Università degli studi di Venezia,

mellan

Susanne Herman Barta

och

Università degli studi di Parma

och mellan

Beatrice Sellinger, Rosalba Del Maestro, Gillian Mansfield

och

Università degli studi di Parma.

Begäran avser tolkningen av artikel 48.2 i EEG-fördraget.

* Rättegångsspråk: italienska.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden O. Due, avdelningsordförandena M. Zuleeg och J. L. Murray samt domarna G. F. Mancini, R. Joliet, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse och D. A. O. Edward,

generaladvokat: C. O. Lenz,
justitiesekreterare: H. von Holstein, biträdande justitiesekreterare,

som beaktat de skriftliga yttrandena från

— sökandena i målen vid de nationella domstolarna, genom Fausto Capelli, advokat i Milano, och Maria Virgilio, advokat i Bologna,

— Italien, genom professorn Luigi Ferrari Bravo, chef för utrikesministeriets avdelning för diplomatiska tvister, i egenskap av ombud, biträdd av Pier Giorgio Ferri, avvocato dello Stato

— Europeiska gemenskapernas kommission, i mål C-259/91 genom Enrico Traversa, rättstjänsten, i egenskap av ombud, och i mål C-331/91 och C-332/91 genom Enrico Traversa och Dimitrios Gouloussis, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

som beaktat förhandlingsrapporten,

som hört de muntliga yttrandena, avgivna vid sammanträde den 17 november 1992, av sökandena i målen vid de nationella domstolarna, av den italienska regeringen och av kommissionen, och

som hört generaladvokatens förslag till avgörande, framlagt vid sammanträde den 20 januari 1993,

meddelar följande

dom

1 Genom ett beslut av den 4 oktober 1991, som inkom till domstolen den 11 oktober 1991, och två beslut av den 14 november 1991, som inkom till domstolen den 19 december 1991, har Pretore di Venezia (mål C-259/91)

och Pretore di Parma (mål C-331/91 och C-332/91), med stöd av artikel 177 i EEG-fördraget, ställt en fråga om tolkningen av artikel 48.2 i fördraget.

2 Frågorna har uppkommit inom ramen för tvister dels mellan den spanska medborgaren Pilar Allué och den brittiska medborgaren Carmel Mary Coonan å ena sidan och Università degli studi di Venezia å den andra, dels mellan den tyska medborgaren Susanne Herman Barta samt de brittiska medborgarna Beatrice Sellinger, Rosalba Del Maestro och Gillian Mansfield å ena sidan och Università degli studi di Parma å den andra.

3 Pilar Allué, Carmel Mary Coonan, Beatrice Sellinger, Rosalba Del Maestro och Gillian Mansfield var från 1980 till 1986 verksamma som lektorer i främmande språk vid de ovannämnda universiteten. I början av läsåret 1986/1987 meddelade universiteten att de på grund av bestämmelserna i artikel 28 i förordning nr 382 av den 11 juli 1980 (nedan kallad "DPR") inte kunde förlänga anställningsavtalen. Enligt ordalydelsen i tredje stycket i den artikeln "kan de avtal som avses i första stycket (beträffande anställning av lektorer i främmande språk) inte förlängas utöver det läsår som de har ingåtts för men de kan förnyas varje år under en tid av högst fem år".

4 Susanne Barta var lektor i främmande språk vid Università degli studi di Parma från och med läsåret 1981/1982 till och med läsåret 1984/1985. Efter att Susanne Barta skriftligen meddelat universitetet att hon var gravid, förnyades inte hennes avtal för det följande läsåret.

5 I talan mot de beslut som avslutade deras anställningsavtal har de berörda personerna i huvudsak yrkat att de nationella domstolar vid vilka de väckt talan skall fastställa att deras anställningsförhållanden faller under privaträtten och att universiteten är skyldiga att betala dem skillnaden mellan den lön de uppburit och den de skulle ha fått enligt löneskalan för lärare anställda på obestämd tid, fastställa att de har rätt till sociala trygghetsförmåner och obligatorisk försäkring alltsedan anställningsförhållandets början, fastställa att de avtal de slutit med universiteten gäller för obestämd tid och att universiteten är skyldiga att betala dem den lön de skulle ha haft rätt till alltsedan den dag de nämnda avtalen upphörde.

6 Domstolen har i tvisten mellan Pilar Allué och Carmel Coonan och Università degli studi di Venezia meddelat ett förhandsavgörande den 30 maj 1989 (mål 33/88 Rec. s. 1591) i vilken domstolen bland annat fastslog att artikel 48.2 i EEG-fördraget utgör hinder för att tillämpa en bestämmelse i nationell

rätt som föreskriver en tidsbegränsning av anställningsförhållanden mellan universitet och lektorer i främmande språk när en sådan tidsbegränsning i princip inte existerar i förhållande till övriga arbetstagare.

7 De hänskjutande domstolarna har påpekat att den domen har tolkats olika av de italienska domstolar som har haft att avgöra liknande tvister, när det gäller frågan om den ettåriga tidsbegränsning av anställningsavtal som gäller för lektorer i främmande språk enligt artikel 28 tredje stycket i DPR är förenlig med artikel 48.2 i fördraget. Vissa av dessa nationella domstolar har ansett att EG-domstolen har fastslagit att hela det nämnda stycket är oförenligt med artikel 48.2 i fördraget, medan Corte di Cassazione i tre domar har ansett att EG-domstolen endast har uttalat sig om den maximala tidsgräns på fem år som gällde för förnyelse av avtal för lektorer i främmande språk.

8 Eftersom den ovannämnda domen givit upphov till tolkningsproblem har Pretore di Venezia beslutat att förklara målet vilande och begärt att domstolen

"... med tillämpning av artikel 177 i EEG-fördraget uttalar sig om hur domen som den meddelat den 30 maj 1989 i målet 33/88 skall tolkas vad gäller förklaringen att 'artikel 48.2 i EEG-fördraget utgör hinder för att tillämpa en bestämmelse i nationell rätt som föreskriver en tidsbegränsning av anställningsförhållanden mellan universitet och lektorer i främmande språk när någon sådan tidsbegränsning i princip inte existerar i förhållande till övriga arbetstagare' och att domstolen preciserar huruvida artikel 48.2 i EEG-fördraget även utgör hinder för att tillämpa artikel 28 tredje stycket i förordning nr 382 av den 11 juli 1980 i det den föreskriver att avtalen inte kan förlängas utöver ett läsår."

Även Pretore di Parma har begärt att domstolen

"... uttalar sig om räckvidden och tolkningen av domen av den 30 maj 1989 i målet 33/88 (domskälen punkt 2) i den del domstolen fastslagit att 'artikel 48.2 i EEG-fördraget utgör hinder för att tillämpa en bestämmelse i nationell rätt som föreskriver en tidsbegränsning av anställningsförhållanden mellan universitet och lektorer i främmande språk när någon sådan tidsbegränsning i princip inte existerar i förhållande till övriga arbetstagare' och att domstolen preciserar

'huruvida artikel 48.2 i fördraget, enligt EG-domstolens tolkning i domen av den 30 maj 1989 i målet 33/88, utgör hinder för att tillämpa en medlemsstats

nationella lagstiftning (i detta fall Italiens, nämligen artikel 28 tredje stycket i DPR nr 382/1980) i den mån den lagstiftningen begränsar varaktigheten av ett avtal som faller under privaträtten och således föreskriver en tidsbegränsning medan övriga arbetstagare i den medlemsstaten som regel åtnjuter anställningstrygghet i enlighet med lag nr 230 av den 18 april 1962 och eftersom omständigheterna i föreliggande fall inte tyder på att det ifrågavarande anställningsförhållandet kännetecknas av något särskilt förhållande som kan motivera ett undantag från den ovan nämnda allmänna principen'."

9 För en utförligare redogörelse för omständigheterna och den rättsliga ramen för tvisterna vid de nationella domstolarna samt de till domstolen ingivna yttrandena hänvisas till förhandlingsrapporten. Handlingarna i målet i dessa delar återges i det följande endast i den mån domstolens argumentation kräver det.

10 Frågorna från de nationella domstolarna går i huvudsak ut på om artikel 48.2 i fördraget utgör hinder för att en medlemsstats lagstiftning begränsar varaktigheten av anställningsavtal för universitetslektorer i främmande språk till ett år, med möjlighet till förnyelse, när någon sådan tidsbegränsning i princip inte existerar i förhållande till övriga lärare.

11 Det finns anledning att erinra om att enligt domstolens rättspraxis innebär principen om likabehandling, som särskilt uttrycks i artikel 48.2 i fördraget, inte bara ett förbud mot öppen diskriminering på grund av nationalitet utan även mot varje form av dold diskriminering som genom tillämpning av andra särskiljande kriterier faktiskt leder till samma resultat (se bland annat dom av den 15 januari 1986 i målet 41/84 Pinna, Rec. s. 1).

12 I sin ovan nämnda dom av den 30 maj 1989 konstaterade domstolen att även om den tidsbegränsning som fastställs genom artikel 28 tredje stycket i DPR när det gäller att utföra arbete som universitetslektor i främmande språk tillämpas oberoende av den berörda personens nationalitet, så tar den främst sikte på arbetstagare som är medborgare i andra medlemsstater. Enligt den statistik som tillhandahållits av den italienska regeringen är i själva verket endast 25 % av lektorerna i främmande språk italienska medborgare.

13 Den slutsatsen, som i domen av den 30 maj 1989 avsåg tidsbegränsningen på högst sex år avseende avtal för lektorer i främmande språk, gäller även den ettårsregel som fastställs i ovan nämnda artikel 28 tredje stycket.

14 För att motivera den sistnämnda regeln har den italienska regeringen gjort gällande att antalet anställda lektorer vid universiteten beror på behovet av undervisning och de medel universiteten förfogar över för att avlöna lektorerna. Därför kan en god förvaltning av universiteten endast säkerställas genom ettåriga anställningsavtal.

15 Svaret på denna argumentering är att fördragets bestämmelser inte utgör hinder för att medlemsstaterna antar regler som är tillämpliga utan åtskillnad, som syftar till att säkerställa en god förvaltning av deras universitet och som särskilt kan påverka medborgare från andra medlemsstater. Sådana åtgärder skall dock överensstämma med proportionalitetsprincipen, dvs. vara lämpliga och nödvändiga för att uppnå det mål som avses.

16 Det skall i detta hänseende genast framhållas att gemenskapsrätten inte utgör hinder för att en medlemsstat ingår anställningsavtal för en bestämd tid med lektorer i främmande språk, förutsatt att det vid anställningstillfället framgår att undervisningsbehovet inte överskrider den tiden.

17 Däremot skall avtal som är avsedda att uppfylla bestående undervisningsbehov, vilket är fallet med språk som är obligatoriska eller uppenbart mer efterfrågade, ingås på obestämd tid, i likhet med anställningsavtalen för övriga lärare som uppfyller sådana behov.

18 Om därefter antalet studerande som önskar delta i undervisningen i ett visst språk skulle minska, om det språket inte längre prioriteras på samma sätt i en medlemsstat eller om universitetet inte längre förfogar över tillräckliga ekonomiska medel för att säkerställa undervisningen, kan övertaliga lektorer sägas upp så att personalstyrkan anpassas till de nya förhållandena. En sådan åtgärd skulle inverka mindre på den fria rörligheten för arbetstagare än den omtvistade åtgärden.

19 I själva verket innebär en tidsbegränsning av avtalen till ett år, med möjlighet till förnyelse, en osäkerhetsfaktor för universitetslektorerna beträffande det fortsatta anställningsförhållandet och kan missbrukas av den nationella myndigheten. Detta framgår bl.a. av den praxis som åberopats av kommissionen, som innebär att man endast förnyar ett avtal om den berörda personen godtar en lönesänkning.

20 Ett beslut om uppsägning kan visserligen överklagas till domstol. Dessutom förutsätter det att vissa formaliteter uppfylls, som exempelvis uppsägningstid. Eftersom dessa krav är gemensamma för alla anställningsavtal, finns det

emellertid ingen anledning att tillåta att de kringgås i förhållande till lektorer i främmande språk.

21 Svaret på de nationella domstolarnas frågor blir således att artikel 48.2 i fördraget utgör hinder för att lagstiftningen i en medlemsstat föreskriver att anställningsavtal för lektorer i främmande språk under alla omständigheter skall tidsbegränsas till ett år, med möjlighet till förnyelse, när någon sådan tidsbegränsning i princip inte existerar i förhållande till övriga lärare.

Rättegångskostnader

22 De kostnader som har förorsakats Europeiska gemenskapernas kommission och Italiens regering, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målen vid de nationella domstolarna utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på de nationella domstolarna att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom beslut av den 4 oktober 1991 och den 14 november 1991 förts vidare av Pretore di Venezia och Pretore di Parma – följande dom:

Artikel 48.2 i EEG-fördraget utgör hinder för att lagstiftningen i en medlemsstat föreskriver att anställningsavtal för lektorer i främmande språk under alla omständigheter skall tidsbegränsas till ett år, med möjlighet till förnyelse, när någon sådan tidsbegränsning i princip inte existerar i förhållande till övriga lärare.

Due Zuleeg Murray Mancini Joliet

Schockweiler Moitinho de Almeida Grévisse Edward

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 2 augusti 1993.

J.-G. Giraud
Justitiesekreterare

O. Due
Ordförande